

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Ахмедової Олени Олегівни «Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі», подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 у Національному університеті цивільного захисту України на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Проблеми забезпечення національної безпеки та її окремих аспектів є найважливішою складовою внутрішньої та зовнішньої державної політики. Від результативності її реалізації зрештою залежить життя та благополуччя громадян, а також сталий розвиток суспільства й держави.

Як відомо, для життя людини, розвитку її здібностей та формування людського потенціалу необхідна сукупність умов. Серед них найголовніше місце займають безпека та добробут. Умовами безпеки, власне, забезпечується запобігання та припинення небезпек, які можуть залежати як від волі людей, так і від сил природи та через дію різних нещасних випадків. Умовами добробуту досягається можливість отримання та використання певної кількості матеріальних благ, необхідних для задоволення визначених людиною потреб, а також забезпечується досягнення певного духовного розвитку. Обидва види умов – безпеки та добробуту – знаходяться у нерозривному зв'язку, що загалом сприяють забезпеченню безпеки, а також розвитку добробуту, і навпаки.

Нерідко туризм опинявся в різних країнах тим важелем, використання якого дозволяло оздоровити усю національну економіку країни. У багатьох країнах туризм грає значну роль у формуванні валового внутрішнього продукту, створенні додаткових робочих місць, забезпеченні зайнятості населення і активізації зовнішньоторговельного балансу. Туризм робить величезний вплив на такі ключові галузі економіки як транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів загального споживання і інші, тобто

виступає своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є частиною наукового дослідження питань формування та реалізації публічного управління в соціально-економічній сфері, виконаного безпосередньо автором і з його участю в межах науково-дослідної роботи Національного університету цивільного захисту України за такою темою: «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007). У межах цієї теми дисертантка визначила підходи до підвищення результативності механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Мета, що сформульована автором та логічно відображає суть роботи, полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні.

Перейдемо до змісту дисертаційної роботи.

Після вступу, який написано в повній відповідності до вимог МОН України, дисертант перший розділ присвятив дослідженню складових безпеки туристичної галузі як об'єкта державної політики, характеристиці ризиків та загроз безпекової складової туристичної галузі, визначенню факторів формування державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі.

У другому розділі – *«Методологія дослідження державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі»*- систематизовано методологічну парадигму державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, окреслено механізми державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, та надано їхню змістовно-методологічну характеристику, виокреслено

вплив зарубіжної практики формування механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі.

Обґрунтовано методологічну парадигму державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі із застосуванням організаційно-структурного, організаційно-функціонального, інституційного та системного підходів. З їх допомогою визначено, що «механізми державної політики (управління, регулювання) у туристичній галузі» є складовою механізмів державного управління.

У третьому розділі – *«Аналіз стану розвитку туризму та результативність державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні»* – здійснено аналіз сучасного стану розвитку туристичної галузі як об'єкту державної політики, проведено оцінку результативності державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, визначено проблеми та суперечності державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі

З'ясовано, що багато з гарантованих Конституцією України прав громадян тією чи іншою мірою або забезпечуються туристичною галуззю України (відпочинок, свобода пересування, зайнятість), або є необхідними передумовами її належного функціонування (безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище). Окрім того, галузь туризму є висококонкурентною, адже має конкурентні переваги через відносно невеликі інвестиції, швидку окупність, наявність висококваліфікованих трудових ресурсів і забезпечує створення робочих місць з високим рівнем доданої вартості, в т. ч. для незахищених верств населення, жінок і молоді, стимулює розвиток малого та середнього бізнесу у різних галузях економіки.

У четвертому розділі – *«Удосконалення державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі»* – окреслено напрями розвитку конкурентоспроможності для забезпечення безпеки туристичної галузі, обґрунтовано шляхи маркетингового планування при формуванні державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, здійснено заходи з удосконалення правового механізму державної політики забезпечення безпеки

туристичної галузі

Логічно дисертацію завершує заключний п'ятий розділ *Стратегія розвитку державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі* – в якому сформувано парадигму стратегічних напрямів державної політики розвитку туристичної галузі, обґрунтовано методологічні підходи до формування державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, розкрито інноваційні аспекти вдосконалення механізму формування державної туристичної політики. Встановлено, що індустрія туризму — великий самостійний комплекс господарства, що складається з групи галузей і підприємств, функції яких полягають в задоволенні різноманітного попиту на різні види відпочинку і розваг у вільний час. Індустрія туризму робить послуги, які затребуються туристами. Саме індустріальний характер туризму робить туристичні організації ефективними для національної економіки

Розділи власних досліджень адекватно розкривають поставлені задачі містять посилання на власні публікації .

Наукова новизна дисертаційної роботи й отриманих результатів полягає в розв'язанні актуальної наукової проблеми теоретико-методологічного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні.

Серед найбільш значущих результатів дослідження, що мають наукову новизну можна відзначити те, що: запропоновано комплексну систему інноваційних аспектів вдосконалення механізму формування державної туристичної політики що дозволяє погоджувати стратегічні і тактичні інтереси учасників регіонального ринку туристичних послуг в умовах державно-приватного партнерства шляхом поєднання в її складі політики у сфері підприємництва, ліцензування та стандартизації, зайнятості, науково-освітньої політики, інновації та інвестиції та євроінтеграції туризму враховуючи те, що індустрія туризму є міжгалузевим комплексом.

Авторкою було визначено методологічну парадигму державної політики

забезпечення безпеки туристичної галузі з позиції розвитку суб'єктно-об'єктних відносин, що дозволила розкрити сутність поняття механізмів державної політики, як сукупності статичних і динамічних елементів, а також здійснити системну концептуалізацію підходів щодо впровадження дієвих заходів в зазначеній сфері та групування змінних параметрів безпеки туризму.

Обґрунтовано стратегічні напрями державної політики розвитку туристичної галузі що, на відміну від існуючих, передбачають регулювання розвитку туризму пов'язаного з соціально-економічною стійкістю, екологічною та військовою безпекою держави, та в якості об'єкта управління містить туристичну індустрію що є замкнутою системою, зворотні зв'язки якої відображають залежність подальших пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері туризму від прибутковості туристичної індустрії, конкурентоспроможності регіонів України на внутрішньому та зовнішньому туристичних ринках.

Окремою позитивною рисою дослідження Ахмедової О.О., є те, що стан державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні досліджується комплексно, з позицій не лише державного управління, а й соціології, політології та інших наук соціогуманітарного циклу та з урахуванням економічної складової.

Побудова дисертанткою положень роботи на базі використання здобутків соціологічної, економічної думки, що відносяться як до минулого, так і сучасного періодів забезпечила достовірність і обґрунтованість цих положень. Доведення багатьох пропозицій і концептуальних положень до рівня їх практичного запровадження, тобто переведення їх у ранг розробок, позитивні відгуки стосовно запровадження результатів дисертаційного дослідження – це є важливим доказом їх достовірності та обґрунтованості.

Наукові положення, розроблені дисертантом, базуються на використанні відповідних методів наукових досліджень та використанні фундаментальних положень економічної теорії та теорії державного управління, інших наук, що також підтверджує достовірність та обґрунтованість наукових положень

представлених в дисертації.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та рефераті.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних наукових конгресах та науково-практичних конференціях в різних містах України, а також за кордоном.

Основні положення дисертації викладено автором у 37 наукових працях, зокрема, в 1 одноосібній монографії, 9 – статтях у виданнях які включені до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, 12 – статтях у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, а також 15 тезах матеріалів науково-практичних конференцій

У наукових працях в повній мірі відзеркалено всі розділи рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту реферату.

Дисертаційна робота подана за традиційною схемою, викладена українською мовою. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків і списку використаних джерел (280 найменувань). Загальний обсяг роботи – 378 сторінок, з них – 333 основного тексту що дозволило автору запропонувати ряд наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих на основі вивчення цієї значної кількості наукової літератури з даної проблематики.

Зміст реферату повністю відображає основні положення дисертаційної роботи, а висунуті висновки і практичні рекомендації роботи повністю відповідають меті та задачам дослідження. Зауважень, щодо оформлення реферату та його змісту немає, і він повністю відповідає існуючим вимогам МОН України.

В дисертаційній роботі на тему «Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі» не використовуються положення кандидатської дисертації

автора.

В цілому дисертаційна робота та реферат, написані літературною українською мовою, легко читається і сприймається.

Практичне значення дисертаційної роботи.

Полягає в тому, що теоретичні та методологічні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних рекомендацій і пропозицій, які можуть використовуватись у науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальшої розробки концептуальних засад розвитку туристичної галузі в Україні та її безпекової складової; у процесі формування управлінських засад туристичною індустрією – як основа для вдосконалення державної політики України в галузі туризму та курортів; у процесі розробки нормативно-правового інструментарію – під час формування понятійно-категоріального апарату державної політики у галузі забезпечення безпеки туристичної галузі.

Теоретичні та практичні напрацювання в дисертаційному дослідженні знайшли своє відображення в роботі ОКЗ «Харківський організаційно-методичний центр туризму» Департаменту туризму Харківської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження № 125-1/01-23 від 28.08.2023 р), де зазначають, що, визначені автором механізми державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі України представляють теоретичний та практичний інтерес для подальшого вдосконалення роботи центру.

Запропонована комплексна система інноваційних аспектів вдосконалення механізмів формування державної туристичної політики вважається перспективною для використання в роботі Управління туризму і промоцій Київської міської державної адміністрації (довідка про впровадження № 065-647 від 05.09.2023 р.)

Авторські пропозиції щодо визначення напрямів удосконалення механізмів державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі ураховані Департаментом міжнародного співробітництва Виконавчого комітета

Харківської міської ради (довідка про впровадження № 423/01-01-26 від 04.09.2023 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В процесі рецензування дисертаційної роботи Ахмедової Олени Олегівни «Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі» виникли такі зауваження та побажання:

1. В роботі автор детально розглядає систематизація зарубіжних моделей державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі (стор. 136-157) , але не показує її впровадження на рівні України, як було зазначено у завданнях дослідження.

2. В дисертаційній роботі не розкрито в повній мірі основні аспекти маркетингового планування при формуванні державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі;

3. В рефераті дисертаційного дослідження не конкретизовано ключові етапи інноваційних аспектів вдосконалення механізму формування державної політики туристичної галузі, та на жаль бракує статистичного матеріалу за обраною темою, хоча в рукописі його достатньо.

4. Аналізуючи етапи розвитку процесу нормотворення щодо оптимізації державного управління розвитком туристичної галузі, автор не всі свої пропозиції доводить до рівня конкретних методичних рекомендацій. Це значно б підвищило рівень наукових здобутків автора, при цьому інколи дисертант захоплюється переказом змісту нормативно-правових актів та етапів становлення державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі.

5. В тексті дисертаційного дослідження не достатньо приділено уваги аналізу основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно за останній період.

В той же час слід відзначити, що вказані зауваження ні в якій мірі не знижують загальної наукової і практичної цінності роботи і не впливають на достатньо позитивну оцінку дисертації Ахмедової Олени Олегівни

Загальний висновок

Таким чином, слід зазначити, що дисертаційна робота Ахмедової Олени Олегівни «Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі», відповідає вимогам МОН України, постанові Кабінету міністрів України «Про порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» від 17 листопада 2021 р. № 1197, а саме: є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державного управління, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

В.о. ректора
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького, доктор наук з
державного управління, професор

І.О. Парубчак